

DE BAZUIN

ZUIN

Stemmen uit „De Gereformeerde Kerken in Nederland.”

(Ten voordeele van de Theologische School te Kampen.)

Vrijdag 31 October 1902.

Jaar II : 1a, Blaast de Bazuin

Dit blad verschijnt des Vrijdags. Prijs per 3 maanden, fr. per post f 1.50. Voor Oost-Friesland en Amerika f 1.75. Voor Z.-Afrika f 1.75. Abonnementen buiten het Rijk moeten per kwartaal vóór uit worden betaald. Afzonderlijke Nrs. 12½ ct. Advertentie van 1—10 regels f 1; elke regel meer 10 cts. Boek-advertentie 3/2 maal.

UITGEVER:
G. PH. ZALSMAN,
KAMPEN.

Hagg. I : 4, Is het voor u liever wel de tijd / dat gij woont in uwe gewelfde huizen, en zal dit huis worst zijn?

Advertentie en Bestellingen vrachtfrij te adreſſeren aan den UITGEVER G. PH. ZALSMAN te KAMPEN. — Kerkelijke Berichten en Stukken der Medewerkers aan de REDACTIE van DE BAZUIN te KAMPEN. — Binnenlandsche Ruilbladen, Inzenden Stukken en Werken ter recensie aan den HOOFDREDACTEUR, Dr. H. BAVINCK te KAMPEN. —

Officiële Kerkelijke Berichten enz.

THEOLOGISCHE SCHOOL.

Heden deden met goed gevolg het tweede gedeelte van het Candidaats-examen de H.H. E. A. Groenewegen, wiens adres is te Velp, en T. Algera, wiens adres is te Ermorra.

Namens 't College van Hoogleraren,
M. NOORDTJIZ, Secretaris.
Kampen, 29 Oct. 1902.

Grijskerk.

De Kerkeraad der Geref. Kerk te Grijskerk (Gron.) betuigt zijne volle instemming met de „Verklaring”, door de minderheid der Synode afgelegd; en protesteert: 1º tegen het gewelddadig ingrijpen der meerderheid der Synode, in zake de belangen der Theol. School; 2º tegen de gelijkstelling van de Theol. Faculteit der Vrije Universiteit met de eigen School der Kerken, wat het aantal collecten aangaat; 3º tegen de benoeming van de Prof. H. Bavinck en P. Biesterveld tot Hoogleraren aan de Vrije Universiteit ter eener zijde, alsmede tegen het aannemen dier benoeming ter anderzijde, onder de huidige omstandigheden; dringt er vervolgens bij de Curatoren en de Deputaten-Curatoren met ernst op aan, de vacatures zoo spoedig mogelijk aan te vullen; en verklaart zich slechts vóór vereeniging van de Theol. School en de Theol. Faculteit, als het beding van '92 ten volle wordt geëerbiedigd, oordeelende dit het beste te vinden in het voorstel-Bos c.s.

De Kerkeraad voornemd,
A. J. de Boer, Praes.
D. HAAN, Scriba.

De Kerkeraad der Geref. Kerk te Grootegast, vergaderd 23 Oct. j.l., betuigt zijne instemming met de bezwaren tegen het voorstel-Bavinck, zooals die zijn uitgedrukt in de „Verklaring” van 15 leden en 2 adviseerende leden der Gen. Syn. van Arnhem.

Namens den Kerkeraad,
B. v. D. WERFF, Pr.
A. DE VRIES, Scr.

Grootegast, Oct. 1902.

De Raad der Geref. Kerk van Velsen heeft als antwoord op het protest der H.H. Van Anken c.s. eene motie aangenomen, zijn leedwezen uitsprekende over dit protest en zijn volle instemming betuigende met het aangenomen voorstel Bavinck-Rutgers, in zake de vereeniging van Theol. School en Theol. Faculteit der V. U.

De Kerkeraad voornemd,
Ds. J. H. KOERS, Praes.
J. P. NAUTA, Scriba.

PLAATSELIJKE KERKEN.

HOUDERIJ, 19 Oct. 1902. Hedenmorgen werden wij verblijd door het bericht, dat onze beroepen Leeraar, de Welere. heer M. Hummelten te Emmen, de roeping onzer Gemeente had aangenomen.

Namens den Kerkeraad,
H. BUIFFINGA, Scriba.

WAPENSTILSTAND.

Er zijn vele broeders, die in de Bazuin hunne gedachten wenschen uit te spreken over den droeven toestand, waarin wij door en na de Synode met onze opleiding gekomen zijn. Zoo groot als vóór de Synode is de toevloed van ingezonden stukken niet, maar er zou toch menige kolom mede te vullen zijn.

Ieder kan begrijpen, wat die stukken inhouden. Zij gaan alle over de besluiten der Synode en over hare ongunstige maatregelen ten opzichte van de Theol. School; over het gedrag van meerderheid en minderheid en over de houding der twee broeders, wier namen aan de beide voorstellen verbonden zijn; over de benoeming, uitgebracht door de Vrije Universiteit, en over de aanneming, die op deze benoeming volgde; over den toestand der Theol. School en over de wijze, waarop in hare behoeften is te voorzien.

Ik heb al die stukken aandachtig nagelezen, maar er niets nieuws in gevonden. Licht ontsteken zij niet. Een uitweg uit het moeras onzer kerkelijke gedeeldheid openen zij niet. En daarom komt het mij beter voor, om aan geen van alle plaats te verleen en voort-

HATTEM, 24 Oct. 1902. Daar voor enkele dagen onze geliefde Leeraar Dr. H. Bouwman eene roeping ontving van de Geref. Kerk te Kampen, zoo is onze hoop en bede, dat de Heere Zijnen dienstknecht geve wijsheid en licht, om Zijnen wil te zien. Moge het zijn, dat wij uit Z.Eerw.'s mond mogen hooren: ik blijf bij u.

Namens den Kerkeraad,
B. VELTKAMP, Scriba.

HARDINXVELD, 27 Oct. 1902. Gisteravond na de godsdiensttoefening werd met algemeene stemmen beroepen de heer E. Schouten, Cand. te Dordrecht. De Heere zegene onze pogingen.

Namens den Kerkeraad,
H. SWETS, Scriba.

TERNEUZEN, 27 Oct. 1902. De Welere. heer Ds. J. v. d. Berg te Sliedrecht heeft de roeping naar deze Gemeente aangenomen.

Namens den Kerkeraad,
J. J. de JAGER, Scriba.

UITHUISTERMEEDEN (O.G.), 27 Oct. 1902. De dag van gisteren was voor onze Gemeente een blijde dag. Na pl.m. een half jaar vacant te zijn geweest, mocht onze beroepen Leeraar, de Welere. heer G. Diemer, des morgens in zijn dienstwerk worden ingeleid en plichtig in zijn ambt bevestigd, na welwillend afstand van ozen Consulent, den Welere. heer Ten Hoor van Uithuistermeeden (W.G.), door den vader van den beroepen, den Welere. heer Ds. E. Diemer te Schoonoord, met een leerrede naar aanleiding van Ps. 110:3a. Terwijl des middags onze Leeraar zich aan de Gemeente verbond met een leerrede naar 1 Cor. 1:21—24. Plichtig en indrukwekkend was voor ons deze dag. Beide kerken was er nauwelijks plaats was voor ons deze dag. Beide kerken was er nauwelijks plaats was voor ons deze dag. Beide kerken was er nauwelijks plaats was voor ons deze dag.

Namens den Kerkeraad,
T. KLEIN, Scriba.

SIEDRECHT, 27 Oct. 1902. Gisteren maakte onze geachte Leeraar Ds. J. v. d. Berg aan de Gemeente bekend, dat hij het beroep naar de Geref. Kerk te Terneuzen had aangenomen.

Namens den Kerkeraad,
W. LOMMEIJER, Scriba.

CLASSEN.

Classis Zwolle.

De Classis Zwolle der Gereformeerde Kerken heeft in hare vergadering van 23 October j. l. peremptoir geëxamineerd den Eerw. Heer M. Elzinga, beroepen predikant te Zaik, en hem na gunstig advies der Prov. Deput. ad examina met alle stemmen tot den Dienst des Woords en der Sacramenten toegelaten.

Namens de classis,
Zwartsluis, 28 Oct. 1902. J. ZIJP, h. t. scriba.

Classis Dordrecht.

De vergadering der Classis Dordrecht zal D. V. gehouden worden op **Woensdag 29 October** en zoo noodig op **Donderdag 30 Oct. a. s.**, des voormiddags negen ure, in de Consistoriekamer der Wilhelminakerk te Dordrecht. Peremptoir-examen van den Cand. F. J. Hagen, beroepen te Ridderkerk. Exegese: O. T. Jes. 5 en Ps. 21. Exegese: N. T. Rom. 6 en Hebr. 4. De Broeders Afgev. worden dringend verzocht het

bedrag der Cl. onkosten en de verschillende collecten mede te brengen.

Namens den Raad der roepende Kerk
v. N. Lekkerland,
P. VAN SCHAIK, Praes.
K. SIMONS, Scriba.

De Classis Haarlem

vergaderd D. V. op **Dinsdag 7 Dec. a. s.** te Haarlem, gewone plaats, aanvang 's morgens 9 ure. Peremptoir-examen van den Heer Jonker, Theol. Candidaat en beroepen predikant te Wormerveer.

Punten voor het Agendum vóór den 25sten Nov. in te zenden aan den ondergeteekende.
Namens de Raden der Geref. Kerk
te Haarlem,
R. MULDER.

28. Oct. 1902.

ONTVANGSTEN.

Prov. Ger. Weeshuis te Middelhamnis.

In dank ontvangen van de Gemeente te:
Gorinchem f 10.— Noordeloos f 9,89
Verder van:
N. N. te Amsterdam - 2,50
A. W. S. te Vlaardingen 1/2 ton haring.
De Directie v. h. Weeshuis,
H. SCHOONEJONGEN JACOBZ.

Prov. Kas voor hulpbeh. kerken in Overijssel.

Van Vroomshoop f 9,22½
„ Luttich f 5,82
„ Dalen f 8,32
De penningm.,
SCHIPS, v. d. M.

Deventer, 28 Octob. '02.

THEOLOGISCHE SCHOOL.

Collecten.

Hoorn	f 22,40	1/2 coll. Beilen	f 5,56
Opperdoes	7,52½	„ Vledder	1,37
Medemblik	3,20½	„ Hijken	2,46
Andijk	25,47½	„ Westerboek	1,50
Urk	30.—	6 Dec. '01 s-Gravenm.	1,65
Eukhuizen	28,32	April '02	1,64
Emlichheim (Graafschap Bentheim)	1/2 c. - 13,—	Vrijhoeven	6,21½

Contributiën en Giften.

Door dhr S. R. Sijbrandij te Scharnegoutum, Corr. Cl. Sneek, de contrib. uit:
Goenga c. a., van Ds. P. Eringa f 1, J. Wielenga f 1, A. L. Wijsses f 0,50, Joeh. Looyenga f 1, Willem Jellema f 1, H. J. Bootsma f 5, J. J. Jansma f 1, S. J. Gerbrandy f 5, Johs. H. Bootsma f 1.
Sijbrandij c. a., van B. Looyenga f 1, Th. Dijkstra f 1, J. Heemstra f 2, J. v. d. Heide f 1, S. Dijkstra f 0,50, Wed. Dijkstra f 1, J. J. Nauta f 1, Wed. Leenstra f 1,50.
Scharnegoutum c. a., van S. R. Sijbrandij f 1, Jan Wijga f 2,50, P. J. Sijbrandij f 2,50, W. Stijma f 1, J. J. Bootsma f 2,50, P. Tiersma f 1, A. B. Looyenga f 1, P. Bouma f 1, J. S. Bakker f 1, Ds. A. Roorda f 1, A. P. Lemstra f 2,50, Th. J. Bootsma f 1, P. K. Hofman f 1, T. de Boer f 1.
Hindeloopen, van T. S. Sikkes f 1, E. F. de Boer f 1, D. v. d. Kooi f 1, T. de Vreeze f 1, Trjn S. Sikkes f 1, E. Gerlisma f 1, H. Couperus f 1, D. Feenstra f 1.

Jutrijp-Hommerts, van diversen f 9,50.

Koudum, van diversen f 12,50.

Bozum, van Ds. M. J. Dijk f 1, A. Brouwer f 1, S. Brouwer f 0,75, P. Rollemans f 1, F. Algera f 0,50, J. Tiemersma f 1, D. v. d. Woude f 1, S. Rollemans f 0,50, J. Zwart f 0,50, L. Wagenaar f 0,50, M. Ofringa f 1, J. Cuperus f 0,50, en gift f 0,50.

Woudsend, van J. Schaap f 0,50.

Door dhr. W. J. Elzinga te Hallum, gevonden in het kerkzakje f 12,50. „Eene kleine gave voor onze toringlijder, de Theologische School te Kampen, met de bede van Psalm 74:19 kanteekening.”

Door Ds. F. Zantinge te Hoorn, Corr. Cl. Enkhuizen, de contrib. uit:

Opperdoes, van Mej. Wed. G. Wijdenes Gz. f 5, K. Zwier f 1, D. Visser f 0,50, K. Vijn f 0,50, P. Ruyter f 1, Ds. R. J. Aalberts f 1.

Urk, van P. B. f 1, M. W. f 1, S. G. K. f 1, W. T. de V. f 1, M. K. f 1, J. N. f 2, P. N. f 1, F. B. f 1, L. M. f 3, T. B. f 0,50, K. K. f 1, M. V. f 1, K. S. f 1, J. W. de V. f 1, A. H. f 1, I. S. f 1, F. H. f 1, A. R. f 1, I. K. K. f 1, W. W. de V. f 1, H. K. f 1, K. A. f 1, Ds. v. A. f 1, J. S. f 1, G. K. f 1, P. H. f 3. Gift E. H. f 2,50.

De Penningmeester
van de Theologische School,
Dr. H. FRANSSEN.
Zwolle, 25 Oct. 1902.

Zending o. Heid. & Moh.

Door Mej. H. J. ter Meulen, van de Chr. Meisjesveren. te Eelde f 3,50

Door Ds. Husmann te IJrhove, gesammelt durch die altref. Kirchen in der Grafschaft Bentheim und in Ostfriesland - 190.—

N. B. Vermelding in „De Bazuin” geschiedt alleen op verzoek.

Doesborgh, 25 Oct. 1902. B. DE MOEN, Quaestor.

Scheurkalenders in de Kazerne.

Hoewel we geene giften hebben te vermelden, nademaal wij in de laatste weken geen enkele penning hebben ontvangen, deelen we toch mede, dat de Kalenders voor Oost- en West-Indië reeds zijn verzonden, en dat de opgave voor het Binnenland eerlang zal moeten geschieden. Wie derhalve voor dit jaar ons nog iets wenscht te zenden, wordt verzocht dit weldra te doen.

Ook kleine bijdragen zijn hartelijk welkom.

Rijswijk, 27 October 1902. E. KROPPVELD.

Oranjeramen.

Ontvangen voor armenbedeeling, en arme Zondagsscholen in den Zuidoosthoek van Friesland een mand met gedragen kleederen (geveer en woonplaats onbekend) tot grootte blijdschap voor Zondagsscholen; van br. M. C. Breeuws te Delft f 2,58; van J. W. B. te Zwolle f 2; van N. N. te Leeuwarden f 10. Wat waren wij blijde met zulke giften! En tot opspringen toe werden wij daarna nog verblijd door het ontvangen van een doos van N. N. te F. inhoudende mooie kinderzakdoeken, nieuwe kousen, een wollen muts, overhemden, en 12 pakjes of series Paarlen, mooie kinderboekjes, en dan nog een doosje met een bankbiljet van f 25; bijzonder heeft die N. N. te F. ons hart geroerd, wij werden daarvoor zelfs bewogen, toen wij dachten aan die arme kinderen, hoe blijde die straks wel zullen zijn. Och dat de Heilige Geest die kinderen ontvankelijk make, om Jezus als de vriend der kinderen in zijne dierbaarheid en algemeenschap te leeren kennen, dan wordt ons en der gevers ideaal bereikt, en bovenal wordt dan God Drieëinig verheerlijkt.

Oranjeramen,
Heerenveen,
27 Oct. 1902.
Uw aller dankbare Friend en Br.
J. WOUDE,
Correspondent van „Bazuin”.

langs den weg van het voorstel-Bavinck of langs dien van voorstel-Bos. Bij kalme bespreking konden beide voorstellen nader worden verklaard, en het verschil tusschen de beide worden aangewezen, en de Kerken konden — nadat de eene Kerk wellicht het eene en een andere Kerk het andere voorstel eenszins gewijzigd had — na rijp beslist beslissen tusschen de voorstellen, haar te voren nog niet onder de oogen gebracht.

Dat men met het Concept-Contract van Utrecht niet opschieten kon, was op de Generale Synode al aanstonds duidelijk, want sommige Provinciale Synodes hadden besloten, er in het geheel niet op in te gaan, en andere hadden reeds belangrijke veranderingen aangebracht.

Het was dan ook zooals Prof. Rutgers tegen mij, bij het begin der bespreking van die kwestie zeide: wij onderteekenaren van dat Concept zijn nu daarvan immers geheel los, en vrij in onze besprekingen, adviezen en besluiten.

Daarvan dan geheel los, had ieder lid der Synode het recht, een weg aan te wijzen om tot ééne opleiding te komen, zooals hij meende dat de beste weg was, in verband met het verschil van gevoelen, in de Kerken geopenbaard en aan de Gen. Synode meegedeeld. Dat recht had ook ik dus, en ik maakte een eerste voorstel, wel afwijkende van het uitgangspunt van het Concept-Contract, doch naar mijne overtuiging beter dan dat, omdat er eerlijk in gehandhaafd werd, wat bij de vereeniging der beide Kerkengroepen (1891/92) bedongen was; of

wil men liever, waarin men overeengekomen was met het oog op eene eigene Inrichting der Kerken tot opleiding van dienaars des Woords.

Toen ik vele broeders met mijn ontwerp voorstel bekend maakte, was de sympathie algemeen, en ook Prof. Bavinck was nog daags vóór Z.H.G. met een ander voorstel kwam, met een ander uitgangspunt, van oordeel dat mijn voorstel wel aangenomen kon worden en zou worden. Het was dan ook een voorstel geheel in den geest van het voorstel-Bavinck, op de Gen. Synode te Groningen ingediend, en deze Prof. had reeds meer dan eens gezegd, dat hij hoopte, dat op deze Synode iemand een voorstel indiende naar de grondgedachte van zijn voorstel in 1899. Nu dat door mij zou worden gedaan, rekende ik dus vast op des Professors hooggewaardeerde medewerking.

Wie had het dan ook kunnen vermoeden, dat den volgenden dag een voorstel-Bavinck ingediend zou worden, meer naar het Concept-Contract van Utrecht, dan naar het voorstel-Bavinck in 1899 te Groningen, dat Z.H.G. tot aan dien dag altijd de beste oplossing van de kwestie had genoemd?

Toen ik daarop mijn voorstel, naar dat van Bavinck in 1899 officieel indiende om het ter bespreking aan te bieden naast dat van Bavinck-Rutgers, hadden 14 leden der Synode meer sympathie voor dat van mij, dan voor dat van Bavinck, en werkten met mij mee, om het tot een Contract voorstel-Bos uit te werken, geheel aan de hand van het ingediende voorstel-Bavinck-Rutgers.

Het voorstel-Bos werd verworpen, waarop de vraag aan ons werd gedaan, of wij ons — zij het dan ook met eenig bezwaar — met het aangenomen voorstel-Bavinck zouden kunnen vereenigen, om zóó nog tot eenstemmigheid te komen.

De vraag was dus eigenlijk of wij nu het voorstel, naar dat van Bavinck in 1899, konden loslaten, om ons neer te leggen bij dat van Bavinck in 1902.

Mijn oordeel was toen, dat wij dat niet moesten doen: én niet om den inhoud van het voorstel-Bavinck, toen aangenomen, én niet om de gevolgen dier aanneming. Het was naar mijne overtuiging beter, dat eerst de Kerken gehoord werden, opdat die zonden oordeelen, of zij liever de tweeheid wilden handhaven, n.l. de Theol. School der Kerken naast de Faculteit der Vereeniging met benoeming om de beurt en gedeelde financiële onderhouding (voorstel-Bavinck), dan of zij het beter vonden dat de ééne opleiding in de eigene Inrichting der Kerken bleef gehandhaafd, alleen met een zeker verband met de andere Faculteiten; zoodat de Vereeniging voor de andere Faculteiten subsidie van den Staat kon aannemen, zooveel maar aangeboden werd, zonder dat het eenigen invloed had op de ééne opleiding, omdat dan voor de Theologische School-Faculteit een afzonderlijke kas bestond, uitsluitend beheerd door de Kerken. Ook in het voorstel-Bos, zoowel als in het voorstel-Bavinck, konden alle Professoren van al de Faculteiten en ook al de studenten elkander wetenschap-

pelijk en vriendschappelijk genieten, omdat ook in het voorstel-Bos plaatselijk eenheid zou zijn, en wat het onderwijs betreft, verband en gemeenschappelijk overleg. Alleen bleven de Kerken in dat voorstel-Bos geheel vrij en onafhankelijk in zake de wetenschappelijke theologische opleiding tot dienaren des Woords.

Dat kwam mij beter voor. Wilden de Kerken echter liever een gedeeld zeggenschap en een gedeeld financieel beheer; welnu, dat moesten zij weten. Doch men moest haar toch tijd gunnen, om er over te oordeelen. En daarom moest het voorstel-Bos gehandhaafd worden. Wij meenden geen recht te hebben, nu zooveel bezwaar tegen dat gedeeld zeggenschap ingekomen was, namens al de Kerken daarin mee te gaan. Was dat zoo dwaas, zoo onwillig, zoo opposant, zoo revolutionair?

Tot voor eenige weken meende ik, dat zóó het verloop der geschiedenis, om tot ééne opleiding te komen, geregeld, kerkrechtelijk eindelijk zou afloopen. En van mijne welwillendheid, om in den goeden gang van dat verloop mee te willen werken, gaf ik nog het bewijs, toen ik te Amsterdam ontboden werd, om met eenige broeders Professoren van Amsterdam en van Kampen eens te confereren over de zaak. Ik had toen nog de hoop, dat de meeste broeders, ook Prof. Bavinck, wellicht wat meer sympathie voor het voorstel-Bos zouden openbaren, en dat het daar — zij het wat veranderd — gemeenschappelijk voorgestaan zou worden, wat invloed kon hebben op de verdere bespreking in de Kerken. Dan, helaas! in plaats van broederlijke samenspreking, hoorden we daar van Prof. Bavinck, dat zij benoemd waren, en die voorlopige benoeming reeds aangenomen hadden ook.

Een vergeefse reis dus, ofschoon opontbode. Prof. Bavinck en Biesterveld hadden zich reeds weggegeven éér wij kwamen, niettegenstaande ons komen door Prof. Bavinck zelf gevraagd was.

Teurgesteld ben ik, op droeve wijze. De genade onzes Gods kome tusschenbeide, opdat de verwijdering niet groter worde dan zij reeds is.

T. Bos.

Bij dit schrijven van Br. Bos veroorloven wij ons een paar bescheiden opmerkingen.

Ten eerste vernemen wij er met blijdschap uit en gelooven het ook van harte gaarne, dat Dr. Bos even sterk als wij naar eenheid van opleiding verlangt. Trouwens zijn voorstel zelf strekt daarvoor ten bewijze. Op de Synode te Dordrecht in 1893 waren de broeders nog van meening, dat het beding het zelfstandig en geïsoleerd bestaan der School eischte. Maar in het aantal jaren, dat voorbijgesnel is, zijn wij een heel eind opgeschoten.

Allen erkennen thans, dat het beding ook wel in den weg van eene vereeniging der beide opleidingscholen te handhaven is. Het verschil loopt alleen nog over de wijze, waarop die vereeniging het best tot stand te brengen is. Zoo beschouwd, is er ook geen beginsel meer bij in het spel, maar alleen eene quaestie van minder of meer.

Ten tweede zal niemand in het afgetrokkene aan Br. Bos het recht willen betwisten, om op de Synode een eigen voorstel tot vereeniging van de beide opleidingscholen in te dienen. Maar datzelfde recht moet zijnerzijds dan ook aan anderen worden toegekend. En als Br. Bos de vraag stelt, waarom ik zijn voorstel niet heb gesteund, is er plaats voor de vraag, om welke redenen hij, al was het maar na de eindstemming, zich niet bij mijn voorstel heeft kunnen neerleggen. De redenen, waarom ik zijn voorstel, dat bij de uitwerking hoe langer hoe meer bleek van het mijne in 1899 op zeer wezenlijke punten af te wijken, niet overnemen kon, heb ik in mijne brochure breedvoerig uiteengezet.

Maar de redenen, die de voorstanders van het voorstel-Bos ten slotte aanvoerden voor hunne weigering, om zich bij het besluit der Synode neer te leggen, zijn van dien aard geweest, dat ik mij voor het onthouden van steun aan het voorstel der minderheid hoe langer hoe dankbaarder gestemd gevoel. Ik zou ongemerkt gekomen zijn, waar ik niet wezen wilde en nooit heb willen zijn. Wat het voorstel van 1899 met groote zorgvuldigheid ter zijde liet, n.l. de onschendbaarheid van het beding en het beginsel eener eigen inrichting, dat is door het voorstel-Bos weer uit zijn schuilhoek te voorschijn gehaald en als eene wigge ingedreven in de eenheid, die aanvankelijk in het uitgangspunt, de schorsing, het ontslag, de salariering enz. tusschen de broeders verkregen was.

Ten derde is het voor een verstandige noodig, om tijd en wijze te weten. Ook al had broeder Bos het voorstel van 1899 ingediend, zooals het letterlijk luidde, en zooals het nog mijne volle sympathie heeft, dan was de kans, om langs dien weg tot eenheid te komen, naar mijne overtuiging toch voorgoed verspeeld. De Conferenties, de Classes, de Provincies, de Utrechtsche vergadering, de Commissie voor de opleiding op de Synode, geen van alle had ook maar met ééne vingervijzing in dien weg de oplossing gezocht. Nu is natielen altijd een ondankbare en een verlamdende arbeid. Men wint er enkele menschen door, die hun tijd ten achtteren zijn, maar men zet er de geesten

niet mede om en men beheerscht er den stroom van het leven niet door. Nieuwen wijn moet men in nieuwe lederen zakken doen. Wat in het voorstel van 1899 en in de stellingen der hoogleeraren te Kampen wezenlijk is, dat is alles *of gemeenschappelijk* (niet alleen door mij maar ook door Prof. Noordt, Wielenga, Biesterveld, Dr. Bos, Littooy enz.) prijsgegeven of in het door de Synode te Arnhem aangenomen voorstel opgenomen en gehandhaafd. Benoeming, schorsing, ontslag en voor het grootste deel ook de salariering, ze zijn alle door de Vereeniging bereidwillig aan de Kerken afgestaan.

Ten vierde vergist Dr. Bos zich, als hij zegt, dat de benoeming van mijn ambtgenoot en mij reeds geschied was, toen de Conferentie op 19 Sept. te Amsterdam gehouden werd (zie mijne brochure bl. 72). Die benoeming had zelfs nog niet plaats gehad toen de Curatorenvergadering op 6 Oct. te Kampen samenkwam.

Trouwens, de Curatoren geloofden dat zelfden niet. Want wel onthielden zij zich van advies (zie mijne brochure bl. 73, 74). Maar desniettemin spraken zij den wensch uit, dat wij aan de School zouden blijven. Dit ware geheel onnoodig en overbodig geweest, als de Curatoren gemeend hadden, dat er toen niets meer aan was te doen.

En ook in Amsterdam was men volstrekt niet zeker, dat de benoeming zou doorgaan, voordat de Curatorenvergadering was saamgekomen en zich uitgesproken had.

Hiervoor is een bewijs bij te brengen, dat te sterker spreekt, omdat het geheel toevallig in mijne handen kwam. Een mijner vrienden, die volstrekt niet nauwkeurig van den stand van zaken op de hoogte was, maar toch geruchten over de benoeming gehoord had, begaf zich den 7 Oct. (dus juist op den dag der Curatorenvergadering) naar Amsterdam, om bij een paar broeders, die nauw bij de zaak betrokken waren, aan te dringen op het uitstellen der benoeming en op het laten samenkomen van eene vervroegde Synode.

Daags daarna deelde hij mij den uitslag van zijn bezoek per brief mede zonder dat hij weten kon, dat deze brief mij ooit op deze wijze te pas zou kunnen komen. Daarin stonden nu letterlijk deze woorden: *Beiden* (n.l. de beide broeders, die in Amsterdam door hem werden bezocht) *wachten met spanning den uitslag der Curatorenvergadering af. Daarvan zou alles afhangen. En naar dien uitslag zouden zij zich regelen.*

Hieruit blijkt duidelijk, dat het al of niet doorgaan van de benoeming, niet alleen naar de overtuiging van Prof. Biesterveld en mij, maar ook naar die van ten minste twee broeders in Amsterdam, van de Curatorenvergadering afhangt.

Dat de Curatorenvergadering dit niet begrepen heeft, is onze schuld niet. Toen deze zich uitgesproken had gelijk ze deed, was er voor ons geen aarzeling meer mogelijk.

Ten vijfde vernemen wij uit het schrijven van Br. Bos met blijdschap, dat hij de beide voorstellen aan het oordeel der Kerken wil onderwerpen en in dien weg tot eene finale beslissing wil komen. De quaestie is dus volgens zijne meening niet afgehandeld, maar blijft aan de orde.

Andere broeders, die op de Synode het voorstel-Bos steunden, laten zich uit in denzelfden geest. Dr. Elzenga meende, dat de meerderheid eigener beweging en niet ter wille der minderheid tot niet-uitvoering van het besluit had geadviseerd. Dr. Littooy zeide op de Curatorenvergadering, dat hij, behoudens een paar wijzigingen, wel met het voorstel der vier hoogleeraren had kunnen medegaan. In de *Zuider Kerkbode* van de vorige week sprak hij de verwachting uit, dat de Kerken, in Classes vergaderd, ten einde een eind te maken aan den geheel onhoudbaren toestand, bij groote meerderheid van stemmen besluiten zouden, om een voorstel in den geest van dat van Bavinck-Rutgers te aanvaarden. En in verband daarmee drong hij aan op eene vervroegde Synode.

Dit is alles goed en wel, en het zal mij tot innige vreugde strekken, als de eenheid van opleiding nog eerlang tot stand komt. Maar waarom hebben de broeders ten slotte zoo niet op de Synode gesproken?

Waarom hebben zij toen niet gezegd, dat de meerderheid niet voor de minderheid behoefde te wijken; dat het voorstel der vier hoogleeraren door eenige wijzigingen was goed te maken; dat de beide voorstellen naar de Kerken gezonden konden worden? Dan hadden er weer onderhandelingen aangeknoopt kunnen worden, en dan was de gansche zaak gansch anders afgegaan, dan nu het geval is. Want, dit bedenken wel, het vertrek der beide hoogleeraren naar Amsterdam heeft den toestand niet onhoudbaar gemaakt. De toestand was onhoudbaar, en de beide hoogleeraren, die de School verlaten, hebben alleen geweigerd, zulk een toestand te aan-

vaarden en de verantwoordelijkheid er voor op zich te nemen.

Ten slotte komt het mij wenschelijk voor, dat de voorstanders van het voorstel-Bos zich gezamenlijk uitspreken, of zij eene vervroegde Synode wenschen, die alsnog beproeft tot eenheid van opleiding te komen, dan wel, of zij den bestaanden toestand aanvaarden en de Theol. School in haar zelfstandig bestaan willen handhaven.

In het eerste geval moet nogmaals de hand aan den ploeg geslagen worden en dient er eerlang eene Synode samen te komen, die niet alleen tot eenheid van opleiding besluit, maar dat besluit ook uitvoert. In het andere geval moeten wij den strijd staken en aan den twist over de opleiding een einde maken.

Wijl de broeders, die met het voorstel-Bos medegingen, onderling over de te volgen gedragslijn nog verdeeld zijn, is het verreweg het beste, om voorloopig het vraagstuk der opleiding te laten rusten. In de pas verschenen brochure hebben mijn ambtgenoot en ik er rekenschap van gegeven, hoe wij den toestand beschouwen, waarom deze voor ons niet te aanvaarden en te handhaven is, en om welke redenen wij eene benoeming aan de Vrije Universiteit meenden te moeten opvolgen. Wij waren tot zulk eene verantwoording aan de Kerken verplicht. Maar anderen zullen anders oordeelen, en dat oordeel wenschen wij te eerbiedigen. Toch hebben wij ons voorgenomen, om op eventuele beoordeelingen van de brochure het zwijgen te bewaren.

Niet uit hoogheid of omdat wij onze zienswijze voor onfeilbaar uitgeven. Maar omdat, zoolang de broeders Bos c.s. niet duidelijk en beslist over eene vervroegde Synode en over haar taak zich hebben uitgesproken, alle discussie vruchteloos zou zijn en den toestand nog er vergeren dan verbeteren zou.

Als hoofdredacteur van de *Bazuin* wensch ik dan ook zelf vooreerst tot de quaestie der opleiding het zwijgen te doen en ook aan ingezonden stukken over deze zaak geen plaats te verleen. Natuurlijk blijven de medewerkers volkomen vrij, en zijn ook de Curatoren bevoegd, om den hoofdredacteur anders te instrueeren. Maar als meerderheid en minderheid niet zoo goed als eenparig op eene vervroegde Synode aandringen, dan is het verreweg het beste, om vrede, of althans wapenstilstand te sluiten.

Er zijn zoovele andere en gewichtiger zaken te doen. Laten wij daaraan allen onzen tijd en onze krachten wijden. Misschien komen wij langs dezen weg nog eer bij elkaar, dan door middel van langdurige discussies en eindeloze conferenties.

BAVINCK.

DE BRIEF AAN DE ROMEINEN.

XIII.

Want de besnidenis is wel nut, indien zij de wet doet; maar indien zij een overtreder der wet zijt, zoo is uwe besnidenis voorhuid geworden.

Indien dan de voorhuid de rechten der wet bewaart, zal niet zijne voorhuid tot eene besnidenis gerekend worden?

En zal de voorhuid, die uit de natuur is, als zij de wet volbrengt, u niet oordeelen, die door de letter en besnidenis een overtreder der wet zijt?

Want die is niet een Jood, die het in het openbaar is; noch die is de besnidenis, die het in het openbaar in het vleesch is.

Maar die is een Jood, die het in het verborgen is, en de besnidenis des harten, in den geest, niet in de letter, is de besnidenis; wiens lof niet is uit de menschen, maar uit God.

Rom 2 : 25 - 29.

De apostel voorziet dat de Jood zich tegen hem wapenen zal met zijne besnidenis. Men wete toch dat de Jood zich op grond van deze zalig achte; geen besnedenen kon in zijne schatting verloren gaan. Wat de apostel van zijne verwerpelijkheid zeide kon daarom nooit waar zijn; in dat geval toch ware de besnidenis een ijdel en nutteloos iets. Nu loochent de apostel de nuttigheid der besnidenis niet; in het begin van het derde hoofdstuk zal hij hare nuttigheid zelfs breedvoerig bespreken. Vooraf echter maakt hij eene beperking; want hij zegt dat de besnidenis wel van nut is voor een mensch, die de Wet doet, maar geenszins voor den overtreder der Wet. Aan den man, die niet naar de Wet leeft, biedt zij geen den minsten troost; zij verbindt hem wel aan den eisch, maar beschermt het niet tegen den vloek der Wet. Zelfs staat zoo een in Gods schatting met den onbesnedenen gelijk; hij heeft zijne besnidenis te niet gedaan, en de voorhuid weder aangelegd. Geene besnidenis des vleesches vergoedde ooit onbesnedenheid des harten. Dat onderstelden reeds de oude Profeten, als zij de zondaars onder hun volk aanspraken als »Oversten van Sodom en volk van Gomorra», Jez. 1 : 10, en hunne offeranden gelijk stelden met doodslag en hondenoffer, Jez. 66 : 2. Zelfs is de besnidenis, hoe nuttig ook, geenszins ter zaligheid noodig; ook als onbesnedenen kan men het Koninkrijk der hemelen ingaan. Laat een heiden slechts

de rechten der Wet houden, hij behoeft zich niet te laten besnijden, omreden hij, zijne voorhuid ten spijt, geacht wordt besneden te zijn, vanwege zijne bewaring van de rechten der Wet. De heiden, dien de apostel hier op het oog heeft, is de Christen uit de Volken, de man, die in de voorhuid geroepen en gebleven is. Niet van ongeloofvige heidenen toch spreekt hij hier; de door hem gebruikte uitdrukkingen: de rechten der Wet bewaren, of: de Wet volbrengen, zijn te sterk om voor de burgerlijke deugden der heidenen te dienen; er komt bij dat de apostel Rom. 8 : 3 gelijke termen gebruikt om den zedelijken staat van den wedergeborene te omschrijven. Ook hier noemt de apostel zijn man niet; met opzet verzwijgt hij dat hij van den Christen uit de Volken spreekt, omdat hij, tot verhooging van de kraacht zijner woorden, den Christen als van nature heiden voorstellen wil. Niet tevreden met den Jood te zeggen, dat zoo een, die krachtens zijne natuurlijke afkomst een onbesneden is, voor een besnedenen wordt gerekend, en de besnedenen overtreder der Wet voor een onbesnedenen, gaat hij nog een belangrijken stap verder. De Joden merkten zich aan als de toekomstige rechtvaardigen der wereld; zelfs begonnen zij, als konden zij den tijd des gericht niet afwachten, reeds hier de heidenen te oordeelen. Zij vergissen zich; het zal juist omgekeerd zijn. De rechtvaardigen onder de heidenen zullen de onrechtvaardigen onder de Joden oordeelen. U, zegt de apostel, den Jood rechtstreeks aansprekende, zullen zij oordeelen, u, die in weerwil van uwe kennis der Wet, en van uw besneden zijn, een overtreder der Wet zijt geworden. Niet hij toch, vervolgt de apostel, is een Jood, die het in het oog der menschen is, niet hij een besnedenen, die enkel is zijn vleesch besneden is. Om een echte Jood te zijn moet men meer deelachtig wezen dan Abrahams bloed; om waarlijk besneden te zijn is het niet genoeg dat de voorhuid des vleesches is weggenomen. Jood is alleen hij, in wiens binnenste de Wet tot wet is geworden; besneden alleen hij, in wiens hart de kracht der zonde is gebroken. Zoo een heeft waarlijk eere; want zijn lof is niet uit de menschen herkomstig, maar uit God, den eenigen, wiens lof waarde heeft. De vleeschelijke Joden mogen elkander van wege hunne besnidenis eeren, wat beteekent het? Niets is ijdelers dan de lof der menschen. In het gericht zal hij toch alle eere, die hij hebben mocht, voor goed verliezen. Dan wordt zelfs de eernaam van Jood hem ontnomen! Als God ons niet eert, zal ook het schepsel ophouden het ons te doen; in en na den dag des gericht wordt slechts hij van het schepsel geëerd, die alsdan geëerd wordt van God. Gods lof alleen geeft wezenlijke eere; Gods lof alleen geeft blijvende eere; alleen hij, die van God geprezen wordt, is beproefd. En in welk geval zal God ons eeren? Dan als wij het onszelf niet doen, maar ons, door schuldbesef verslagen, voor zijn aangezicht verootmoedigen, door de erkenning dat wij met de geheele wereld voor Hem verwerpelijk zijn. Dan als wij door de geestelijke aanschouwing zijner heerlijkheid verlost van den waan onzer eigene grootheid, Hem bekennen dat Hij alleen groot is. Dan als wij, in plaats van Hem te onteeren, door te meenen, dat vormdienst waarde voor Hem hebben en ons gerechtigheid bijzetten zou, Hem eere geven, door te belijden, dat alleen zijne eigene gerechtigheid den mensch voor zijn aangezicht doet bestaan. Dan als wij, ons bewust dat Hij Geest is, er naar staan om Hem in geest en waarheid te dienen, door zijne eigene kracht er toe bekwaamd. Met iets minder kunnen wij het gericht Gods niet doorkomen — Christen, het geldt voor u zoolwiel als voor den Jood.

VAN ANDEL.

„FILIPPUS.”

EEN BEMOEDIGEND SCHRIJVEN.

Is het meermalen gebleken, hoezeer onze Militairen den arbeid, die vanwege „Filippus” onder hen geschiedt, waardeeren, daarvan ontvingen we dezer dagen weer een vernieuwd bewijs. Uit een garnizoensplaats, waar telken jare blijken van dankbaarheid worden gegeven, werd ons het volgende schrijven.

„A. . . ., 6 October 1902.

WelEerwaarde Heer!

Aangezien we (bezoekers van het Tehuis) vernomen hebben, dat de huisvader tot u een bijdrage heeft opgezonden voor de Kalenders door U.E.W. aan ons gegeven, vernemen we hierbij ook onzen hartelijken dank aan U.E.W. te moeten betuigen. Ondergeteekende is de tolk van alle bezoekers, als hij u dien dank betuigt, opgezonden in deze bede tot den Heere onzen God:

„Uw Koninkrijk koom’ toch o Heer! Al werp den troon des satans neer.” Ook dat Uw werk tot uitbreiding van Gods Koninkrijk met Zijnen zegen moge worden bekroond, is onzer aller bede, en dat U daarop moogt hopen, blijkt daaruit, dat in de kazerne aan menig kastje van onderofficieren en soldaten een uwer scheurkalenders hangt. Geve God, dat het U moed en kracht mag geven

om op deze wijze met werken voort te gaan; wij zullen U, en bovenal God er voor danken.

Namens al de dankbare bezoekers van het Tehuis,

S. W. . . .

Serg. der Infanterie.”

Wat dunkt u, mijn waarde lezer! kan zulk schrijven ook aanmoedigen om op den ingeslagen weg voort te gaan?

De klacht is wel eens geuit, dat de Kalenders soms naar de ouderlijke wonig gezonden, of nog erger, voor eenige centen verkanseld worden, wat wij volstrekt niet willen tegenspreken. Immers op elk gebied bestaat de mogelijkheid om misbruik te maken, hetwelk met de meest nauwkeurige voorzorgen niet altijd kan worden voorkomen. Maar hier hebben we dan toch het bewijs, dat onze kalenders ten volle beantwoorden aan het doel waarvoor zij worden gegeven, n.l. om in de kazerne, liefst aan de kastjes, te worden opgehangen. Op deze manier zijn het predikers van de genade des Heeren Jezus, die ook voor krijgslieden verworven, en zoo menigmaal in krijgslieden verheerlijkt is.

En niet alleen uit boven aangeduide plaats, maar ook uit andere garnizoenssteden hebben we menigmaal het bewijs ontvangen, dat onze Kalenders begeerd en gewaardeerd, en tevens op de rechte wijze gebruikt worden.

Laten we daarom dezen belangrijken arbeid, nevens alles wat door „Filippus” wordt verricht, met ons gebed en met onze gave steunen. Sluiten we vooral als lid ons aan, hetwelk voor slechts een gulden per jaar kan geschieden, welk bedrag aan Traktantjes terug wordt ontvangen.

Melden we derhalve vóór 1 Januari e.k. bij

DEN HEER H. HOOFT, te ERMELO

ons aan, en we steunen een werk, dat hoognoodig moet worden verricht, en waarop de zegen onzes Gods is te wachten.

E. KROPPVELD.

Rijswijk, October 1902.

HEDENDAAGSCHE MORAAAL.

III.

Hedendaagsche Moraal, door Dr. H. Bavinck. Kampen, J. H. Kok, 1902.

De moderne mensch, zooals die zich thans laat gelden, erkent ook eerbiedigt eene zedelijke autoriteit. Na groot opgevoed te zijn en geleerd te hebben nooge eischen aan het leven te stellen, blijkt het spoedig dat hij voldoening noch bevrediging vinden kan. Zijn hart is ledig en arm. Al de zedelijke en stoffelijke armoede van het menschelijke leven, al de dierlijkheid en liederlijkheid van het zonder God in de wereld zijn, stelt hij meedoogenloos ten toon. Maar zelf acht hij zich buiten en boven dat leven te staan. »Hij kan dat te gemakkelijker, wijl hij gewoonlijk los is van alle banden der maatschappij; hij mijdt het huwelijk, veracht het gezin, beschouwt kinderen als ballast, bezit huis noch akker en heeft hoogstens eene betrekking die van maand tot maand opzegbaar is.”

Zoo wijdt hij zich aan bespiegelingen. Niet de hartstocht der werkelijkheid beheerscht hem, maar wat hem boeit is het mysterie van het zijn zelf; de onredelijkheid van het noodlot is de bezielende macht van zijn denken en doen. Deze moderne richting gaat langs twee lijnen.

De ascetische van *Tolstoi*, waar de liefde alleen het leidend beginsel is. Terecht zegt Dr. B.: »Van alle kanten is dit beginsel der onthouding als een nieuw Evangelie begroet. Er gaat een ascetische trek door heel de beschaafde wereld.”

Maar er is ook een andere lijn, de lijn van *Nietzsche*. Volgens dezen, in waanzin gestorven denker is het Christendom de oorzaak van de tegenwoordige ellendige toestanden, en de thans algemeen heerschende bedorven moraal. In den voor-Christelijken tijd betekende goed alles wat machtig, groot, rijk, gelukkig was; en slecht was hetgeen eenvoudig, gering, gewoon, alledaagsch is. Maar sedert Jezus, Paulus, Petrus, Maria enz. op den troon verheven zijn, is het Christendom een vloek geworden voor de menschheid. »Het verkondigt eene kruipende slavenmoraal, het dweept met nederigheid, ootmoed, geduld, lijzaamheid, het dringt aan op schuldbesef, berouw, bekeering en kent niets rijkers dan genade; het werpt den mensch terneer en vernedert hem, tot in het stof der aarde toe. Daarom moet aan het Christendom de oorlog verklaard; het dient uitgerooid en van de aarde verbannen te worden.”

Tot welke praktische gevolgen deze denkbeelden voor de moraal leiden toont de Schr. vervolgens aan. Zeker Amerikaansch hoogleeraar *Powers* heeft dan ook reeds het denkbeeld uitgesproken om de zwakken in onze maatschappij van kant te maken, ten bate der sterken. Met treffende aanhalingen van bekende Nederlandsche Schrijvers worden de schrikkelijke gevolgtrekkingen van deze moraal uit de schriften zelve van dit soort van genieën aangewezen. Het beginsel van deze moraal is zoo sterk mogelijk anti-socialistisch. Het socialisme is, volgens deze grooten onder de menschheid, de dood voor de kunst, de weelde, de persoonlijkheid.

Dat zijn de vruchten van de materialistische wereldbeschouwing. En al komen nu niet allen, die deze leer toege-

daan zijn, tot de laatste gevolgtrekking: de bestialiteit; toch mag met recht gevraagd worden: „wie van onze staatslieden, hoogleraren, onderwijzers, officieren, rechtsgeleerden, geneesheeren, schilders, schrijvers, ambtenaren, musici, kooplieden is nog kerksch? Wie hunner bekommert zich nog om de kerk? Ja, wie hunner schaamt zich het Christendom, den Godsdienst niet en neemt nog den naam van God of van Christus anders dan tot een vloek op de lippen? En wat is te verwachten van een volk, dat zulke leidslieden heeft?”

In het derde deel dezer Verhandeling is allereerst belangrijk hetgeen de Schr. opmerkt aangaande de kunst en hare beteekenis voor het zedelijk leven. Aangevoerd wordt het ongerijmde van eene z.g. onafhankelijke moraal, van een zedelijk leven los van God, onafhankelijk van Zijn woord en wet. Want elke wet onderstelt een wetgever. Het moeten, de eisch die het geweten stelt, zou er niet zijn, als er geen Wetgever was, die achter elk zedelijk gebod verborgen is, en Wiens bestaan in de conscientie geopenbaard wordt. Wie dat loochent komt ten slotte tot barbarisme, ja tot datgene wat *Van Deyssel* de hoogste graad van menschelekheid noemt: het „god-beestelijke”. Dan heerscht het materieele boven het ideëele, macht boven recht, vergelding boven vergeving, intellect boven gevoel, ontwikkeling van lichaamsbouw boven karaktervorming.

Volkomen moet toegestemd worden de conclusie van Dr. B. als hij zegt: „Maar daartegenover staat, dat ons geslacht niets meer van noode heeft, dan het geloof in den éénen waarachtigen God, wiens Souvereiniteit over alle dingen gaat, die de Koning der koningen en de Heer der heeren is. Dan toch komt er onder staat en maatschappij, onder recht en zede, onder wetenschap en kunst weer een onwrikbaar fundament te liggen, als zij allen rusten in ordinantiën Gods.”

En wij voegen er aan toe; zoover zijn we dan, na negentien eeuwen van Christendom, van Christelijk belijden en van Christelijke beschaving gekomen. We moeten weer van voren af beginnen bij de arme, eerste beginselen van de Wet, tot de dingen die de Heidenen, lang voor de menschwording van den Zoon Gods, door de gemeene gratie, reeds kenden en beleeden.

En dan roemen we nog in vooruitgang! Maar het is een vooruitgang naar den afgrond. Het is een voluitgang van iemand die op het hooge bergvlak aangekomen, altijd vooruitgaat, maar nu naar omlaag, naar de diepte.

En daaruit laat zich dan ook het wettisch karakter van deze tijden verklaren. Onze tijd staat in het teeken van de Moraal. Ook de prediking wordt er meer en meer door beheerscht. De vroomheid, op Christelijken grondslag, neigt weder naar de vroomheid der middeleeuwen, vóór de Hervorming. Bij alle anti-papisme en bij alle felheid tegen Rome, gaat Rome toch met den eersten prijs weg. We ontdeken de ideeën van het monnikenkleed en van het priester-gewaad, en zeggen: ziezo, nu zijn we protestantsch en niet Roomsche, alsof het Roomsche in de kleren zit en niet in de geestelijke beginselen, waaruit het hart leeft, in de grondgedachten, die het leven beheerschen.

De diepste oorzaak van dit verschijnsel is de schaarschte aan wezenlijke gemoedsrust, aan den vrede Gods, die alle verstand te boven gaat en harten en zinnen bewaart in Christus Jezus, aan het rusten in en op het volbrachte werk van Christus.

Want niet de Wet, maar de genade heeft Rome in de verzenen gestoken. Doch het geloof is niet aller en die genade is niet algemeen maar particulier. Zij is persoonlijk, bevindelijk; zij kan beredeneerd, gedemonstreerd, in een dogma omgezet en gepredikt worden. Doch ook hier geldt het woord: wie de bruid heeft is de bruidegom.

Intusschen, wij kunnen en mogen niet stilstaan of stilzitten. We moeten maar weder beginnen bij de arme, eerste beginselen van de Wet en van de gemeene gratie. Van den zegen Gods hangt het dan af, of de Wet weder leiden zal tot kennis der ellende en om ons weder te doen zoeken zulk een Middelaar, die waarachtig en rechtvaardig mensch is, en nochtans sterker dan alle menschen, dat is, die ook waarachtig God is. Van Gods zegen hangt het af, of de menschen zullen komen tot het ware geloof, waardoor zij niet alleen voor waarachtig houden alles wat God in Zijn Woord geopenbaard heeft, maar ook hartelijk vertrouwen, dat de volkomene genoegdoening, gerechtigheid en heiligheid van Christus hun persoonlijk toegerekend en geschonken is.

Van harte hopen we dat God almachtig met ons zij, en nog eens wonderen van genade onder de volken zal doen, gelijk als in de dagen van ouds.

Want wij verwachten geen heil van eene betere moraal, tenzij die moraal de vrucht zij van waarachtige bekeering, van bevrijding der conscientie van doode

werken, om den levenden God te dienen. Het Christendom is er te goed, te schoon, te heerlijk voor, om alleen nog maar gebruikt te worden voor zeden-politie. Het laatste woord van God is: Kust den Zoon, hoort Hem. En Jezus heeft gezegd: die den Zoon niet eert, eert ook den Vader niet. Dat is voor ons het teeken, waarin God zelf de tijden nadeedeeling der Wet gezet heeft.

De strijd en de vijandschap der wijsgeerige moralisten gaat allereerst tegen den Zoon. En de geschiedenis onzer dagen leert hoe waarachtig het woord is: die den Zoon loochent heeft ook den Vader niet.

Van harte hopen we, dat ook dit geschrift iets moge bijdragen tot verspreiding en waardeering van Dr. Bavinks voortreffelijke studie over de heden-daagsche moraal.

W. H. GISPEN.

Amsterdam.

VOLKSNODEN.

„Verbetering van het lot der Blinden.”

Van 6—10 Aug. j.l. is te Brussel het Internationaal Congres voor de verbetering van het lot der blinden gehouden. Zeer belangrijk is het korte overzicht der werkzaamheden van dat Congres, samengesteld door den heer H. J. Lenderink, Directeur van het Instituut tot onderwijs van Blinden te Amsterdam. Wat het *Alg. Handelsb.* onlangs daaraan ontleende, nemen wij hier over.

„In zijn openingsrede zeide de eerevoorzitter, de Belgische minister van justitie Van den Heuvel, o.a.: „Het is niet voldoende dat men hen, die door blindheid getroffen zijn, beklage, neen! krachtig moet er opgetreden worden om het kwaad te voorkomen, door de oorzaken er van ernstig en met alle middelen die ons ten dienste staan te bestrijden. Voor wie geen enkele operatie meer mogelijk is om hun het gezichtsvermogen terug te geven, alsoo voor de ongeneeslijken, spanne men zijn uiterste krachten in om hunne verstandige vermogens te ontwikkelen. Men leere hun die handwerken, welke hen in staat zullen stellen door eigen arbeid in hun levensonderhoud te voorzien.”

350 personen hadden geboor gegeven aan de uitnodiging tot deelname aan dit Congres, onder wie 140 vreemdelingen en 26 gedelegeerden van verschillende Regeringen. De volgende vragen kwamen in behandeling:

Eerste vraag:

„Welke zijn in uw land de ambachten en beroepen waarmede de blinden in hun onderhoud voorzien? Op welke wijze kunnen de patronaten van de verschillende instellingen van liefdadigheid het krachtigst den blinden te hulp komen in het verschaffen van werk?”

Conclusie:

1°. Het Congres is van oordeel, dat men geen vaste regelen kan stellen, ten opzichte van de bedrijven of beroepen, die met vrucht door de blinden beoefend kunnen worden; dat men aan ieder land moet overlaten de zorg om die bedrijven in te voeren, welke de beste hulpmiddelen in het land aanbieden.

2°. Het Congres spreekt den wensch uit, dat de patronaten zich ernstig zullen bezighouden met het verschaffen van werk aan blinden, door openbare bekendmakingen, door reclame van allerlei aard en door alle middelen, welke hun ten dienste staan, nieuwe bedrijven of betrekkingen voor hen op te sporen, en van hun invloed bij de autoriteiten gebruik te maken om hen toe te laten, al ware het ook bij wijze van proef, aan de telegraaf- en telefoonkantoren.

3°. Het Congres spreekt den wensch uit, overal beroepsverenigingen te zien ontstaan, verkoopmagazijnen en werkplaatsen, daar, waar het aantal blinden groot genoeg is en waar deze inrichtingen geen nadeel toebrengen aan de blinden, die thuis werken.

Tweede vraag:

„Zou het niet nuttig zijn, dat in de verschillende werkinrichtingen voor blinden, zienden werden toegelaten, om die deelen van het werk te verrichten, die de blinden slechts met moeite of zeer langzaam ten uitvoer kunnen brengen?”

„Zou deze verdeling van het werk niet toelaten, dat in deze werkinrichtingen arbeid verricht werd, dat meer loonnend was dan het werk, dat men gewoon is daar te verrichten?”

„Welke zijn de bezwaren tegen een dergelijke maatregel?”

Conclusie:

Overwegende, dat het gebruik van zienden in de werkplaatsen van jonge blinden aan dezen zoon veroorloven een grootere verscheidenheid van werk uit te voeren, acht het Congres het aanbevelenswaardig ziende noodhulpen in de werkplaatsen in te voeren, echter op uitdrukkelijke voorwaarde dat de ziende slechts noodhulp (handlanger) zal zijn en dat de blinde de eigenlijke werkmans is.

Derde vraag:

„Welke waarde hecht gij aan het internaat voor de volwassen blinden en welke zijn de nadeelen of bezwaren daaraan verbonden?”

Conclusie:

1°. Het Congres is van oordeel, dat in het algemeen het externaat te verkiezen is boven het internaat. Het meent dat het internaat is aan te bevelen voor blinden zonder hulpmiddelen en zonder familie, voor ongetrouwde blinde vrouwen, evenals voor blinden wier intellectueel vermogen niet

genoeg ontwikkeld is om zich in de wereld te kunnen bewegen.

2°. Dat daár, waar een internaat bestaat, een huiselijke haard moet worden daargesteld; het internaat moet zijn een groot huisgezin, waar men rustig kan leven, en geen verblijf, waar alleen het reglement spreekt en gebiedt.

3°. Het Congres is van oordeel, dat de werkplaatsen niet zijn aan te bevelen dan voor blinden, die, op zich zelf werkende, er niet in geslaagd zijn hun brood te verdienen.

Vierde vraag:

„Is het goed in scholen, werkplaatsen en andere inrichtingen voor blinden, personen toe te laten, die slechts gedeeltelijk blind zijn? Welk een graad van gezichtsvermogen kan men toelaten?”

Conclusie:

1°. Het is nuttig toe te laten in de scholen, werkplaatsen en andere instellingen voor blinden, personen enkel aangetast door half-blindheid van af het oogeblik dat hun gezichtsvermogen hun niet toestaat met vrucht de lessen van een gewone school voor zienden te volgen of een ander vak uit te oefenen dan dat, hetwelk geschikt is voor blinden.

2°. Dat men geen kind afwijze, dat, hoewel nog eenigszins ziende, door een ernstig geneeskundig onderzoek verklaard wordt in meer of minder tijd blind te zullen worden.

Vijfde vraag:

„Welke zijn de voor- en nadeelen der stenographie voor de blinden? Geef een stelsel van stenographie en zoo mogelijk tevens een toestel om de snelheid van het stenographisch schrift te vermeerderen.”

Conclusie:

Na eene korte bespreking wordt door de vergadering de volgende conclusie aangenomen:

Het Congres is van meening, dat de stenographie nuttig is voor alle blinden, die zich wijden aan studie, maar het is wenschelijk, dat de methode gemakkelijk zij en geschikt voor alle talen.

Zesde vraag:

„Hoe moeten opgevat worden en ingericht zijn de uitspanningen op scholen voor blinden? Moeten deze uitspanningen enkel zijn het op- en neerlooopen in open plaats of tuin in afgemeten stap, of moet dit vergezeld gaan van levendig spel?”

„Welke zijn de spelen van dien aard, waaraan de blinden kunnen deelnemen (jongens, meisjes, kinderen, volwassenen)? Zijn de wandelingen buiten de inrichting nuttig voor de blinden?”

„Zijn deze wandelingen hun aangenaam? Hoe richt men deze het meest praktisch in?”

Conclusie:

Het Congres is van oordeel, dat men voor de blinden een aantal spelen kan invoeren, welke voor zienden geschikt zijn, op voorwaarde, dat men een speelplaats heeft zonder hindernissen en goed bewaakt.

Spelen, uitspanning, gymnastiek, wandelen en dansen zijn nuttig; evenwel moet dit alles matig worden toegestaan.

Zevende vraag:

„Het nasporen en instellen van een onderzoek naar de oorzaken der blindheid in de bevolkte centra en het beramen van middelen ter bestrijding.”

Conclusie:

Het Congres neemt de volgende conclusie van Dr. de Mets aan, en besluit, aan de gouvernementen van alle landen te verzoeken, niets te verzuimen om de voorbehoedsmiddelen tegen blindheid te volmaken en tot zelfs de kleinste dorpen van de noodige geneeskundige hulp te voorzien.

Ten opzichte van de concurrentie, die de arbeid in de gevangenis den blinde aandoet, zeide de heer Le Jeune, minister van staat, dat deze concurrentie eene monsterechtigheid is, welke verdwijning men tot elk prijs moet eischen. Alle voorwerpen, het borstelvak en manden maken betreffende, gemaakt in de gevangenis, moeten absoluut van de markt geweerd worden. Het bureau van het Congres zal eene memorie in dien zin opmaken.

De heer Stericker van Aberdeen onderwierp aan het oordeel van het Congres een nieuw systeem van notenschrift voor blinden. Vele blinden leeren de muziek, die zij moeten spelen, uit het hoofd, door zich te laten voorspelen; zij geven als reden op, dat zij geen tijd hebben om den muziektekst te ontwarren en tegelijkertijd linker- en rechterhand te gebruiken. Het nieuwe systeem stelt den blinde in staat dadelijk alle partijen te lezen.

Nog werden pogingen in het werk gesteld door eenige sprekers, om het Braille-schrift meer te vereenvoudigen. In Brugge o.a. was een methode waarbij de zes punten tot vier gereduceerd werden. Men won daardoor veel ruimte in de hoogte, maar daar een 11 à 12-tal letters twee vakjes behoeften, verloor men dit weder in de breedte. De vergadering besloot, aan het hoofd der agenda voor het volgende Congres het vraagstuk der hervorming van het systeem-Braille aan de orde te stellen.

Gelijk men ziet, heeft het Congres gewichtige vragen behandeld. Vr. 1 en 2 betreffen de *werkverschaffing* aan blinden, die ongetwijfeld wel nummer één mag zijn op sociaal program. Is het niet heerlijk, als een blinde zelf zijn brood kan verdienen? Hebben de blinden niet veel meer de hulp van anderen noodig voor het verkrijgen van *werk* en hulp bij het werk dan de zienden? Zienden kunnen in elk geval zelf hun *rondzien* naar werk; de blinden kan ook zelfs dát niet. Ook de andere vragen: over huisvesting, werkplaatsen en scholen voor blinden, zijn van groot belang. Inzonderheid de

zevende vraag verdient de aandacht van de zienden en om den wille der zienden.

De Conclusiën, of antwoorden, behooren in allerlei kringen des volks te worden gelezen, overwogen en behartigd.

Nog altijd ontbreekt ons een Instituut voor blinde kinderen en jongelieden. Van de Diaconieën is dit punt van het Agendum der Christelijke barmhartigheid weer bij „Elfatha” teruggekomen. Wij bevelen ook deze „noodige zaak” bij vernieuwing in de biddende belangstelling van alle broeders en zusters aan.

L. LINDEBOOM.

Buitenlandsche Kerken.

Amerika. Prof. F. M. ten Hoor over de nuttigheidsidee. — In de beide laatste afleveringen van „de Gereformeerde Amerikaan” heeft Prof. ten Hoor een tweetal artikelen geschreven over de nuttigheidsidee in toepassing op het Christendom en het kerkelijk leven. Omdat het nuttigheidsbeginsel hoe langer hoe meer aanhangers vindt, heeft hij het gevaarlijke van dat beginsel aangetoond. God heeft nut en recht samen verbonden. Het recht Gods is nuttig voor den mensch; beide behooren samen, want dat recht moet gehandhaafd worden, zal de mensch zalig worden.

De mensch gaat beide scheiden. Hiermede is de Satan in het paradijs begonnen en de mensch, zondaar geworden, volgt daarin het voorbeeld van zijn verleider. Door het eten van den boom der kennis bedoelde de mensch zijne zaligheid, maar met loslating van het recht Gods. De nuttigheidsidee des menschen kwam in de plaats van de rechtsidee Gods.

De invloed van dit beginsel op het Christendom en op het kerkelijk leven wordt door den schrijver aangetoond. Te veel wordt uit het oog verloren, dat de rechtsidee het hoogste beginsel van het Christendom is. Niet in de handhaving van Gods recht, maar in de zaligheid van den mensch zien velen het eigenlijke doel van al wat Christus op aarde deed. Het is een fijne list van Satan om de nuttigheidsidee op den voorgrond te stellen en tot hoofdzaak te maken, in de plaats van het recht en de waarheid Gods. De nuttigheidsidee is dan ook de hoofdidee in de wereld. Satan tracht door aardsche gezondheid en andere verwaante zonden, die den lust tot onderzoek en kennis der waarheid uitdooven, vele belijders tot oppervlakkigheid en onkunde te verleiden. Er zijn onder de leeraars, die zich Gereformeerd noemen, maar zich tot deze oppervlakkigheid laten verleiden en de nuttigheidsidee tot hoofdgedachte in hunne prediking maken.

Men spreekt nog wel van de gerechtigheid Gods, maar de liefde en de barmhartigheid komen eenzijdig op den voorgrond. Men erkent nog wel, dat de zonde overtreding is van Gods wet, en miskenning is van Gods recht, doch het ergste, het meest veronttrustende in de zonde is, dat zij onszelf rampzalig maakt en oorzaak van ons eeuwig verdoem is. Men haat de zonde niet, omdat zij in de eerste plaats zonde tegen God is, maar omdat zij zulke vreeselijke gevolgen voor ons heeft.

Deze nuttigheidsidee vindt in het Christendom zoo algemeen ingang, omdat zij principiëel niet tegenover den hoogmoedigen aard van den mensch staat. De mensch blijft hier het middelpunt, waarom alles zich beweegt, en het doel, waarop alles aangelegd is. Niet dat de mensch doemschuldig, maar dat hij zoo ellendig is, staat op den voorgrond. De barmhartigheid Gods wordt ten koste van Zijne rechtvaardigheid gepredikt. Het leidt tot de prediking van een evangelie naar den mensch.

Vandaar dat het Methodisme, dat dit beginsel huldigt en de juridische hoofdgedachte van het Christendom verzwijgt, zooveel bijval vindt. Het kruis van Christus is daarom den Jood eene ergernis en den Griek eene dwaasheid, omdat dat kruis de juridische hoofdgedachte van het Christendom predikt, wijl Christus aan het kruis den vloek der wet voor de zijnen gedragen heeft.

De handhaving van het recht Gods en de zaligheid van den mensch staan niet los naast elkander, maar met elkander in het nauwste verband. Dit verband moet vastgehouden worden en wel in deze orde: eerst Gods recht en dan de zaligheid des zondaars. De aanhangers van het nuttigheidsbeginsel keeren deze orde om en verliezen ten slotte het recht Gods uit het oog.

Na aldus het gevaarlijke van dit nuttigheidsbeginsel voor het Christendom in het licht gesteld te hebben, bespreekt de geachte schrijver zijn invloed op het kerkelijk leven. Hier staat het ook tegenover de bedoeling Gods. God bedoelt de heiliging van de enkele leden en van de gemeente in haar geheel. Bij het nuttigheidsbeginsel staat het groot getal leden op den voorgrond. Dit leidt tot verbastering der Kerk, want om vele leden te verkrijgen en te behouden moet niet te veel nadruk gelegd worden op zuiverheid in de belijdenis en heiligheid in het leven.

De mannen, die door dit beginsel zich leiden laten, vragen vooral naar het aantal leden; zij willen zooveel leden bij de gemeente brengen als maar mogelijk is. Zij berekenen den bloei der gemeente alleen naar het aantal leden.

Worden naar dit beginsel de gemeentelijke zaken en de kerkrechtelijke zaken behandeld, dan schept men een Babel van verwarring, roept men scheeve toestanden in het leven. Daarvan zijn ook reeds voorbeelden in de Kerk, waartoe de Schrijver behoort. Velen ergeren zich aan de kleinheid der Kerk en toch zal zij „neene kleine kudde” blijven; en wie de betekenis der gemeente in het groot aantal leden wil zoeken, neemt een maatstaf der wereld ter hand, om daarna de gemeente van Christus te beoordeelen.

De Schrijver heeft dit beginsel niet eerst

in Amerika leeren kennen, maar het ook in Nederland reeds gevonden, want hij zegt: „Toen de vereniging tusschen de Christelijke Gereformeerde Kerk en de Doleerende Kerken in Nederland tot stand zou komen, zeide een invloedrijk man uit de eerste Kerk „ik dank God, dat wij nu van het kruis onzer kleinheid verlost zullen worden”. Ik twijfel of dat dankgebed Gode aangenaam was.”

Ook in de kwestie der opleiding, die thans zooveel spanning in de gemeenten teweegbrengt, ziet hij ditzelfde beginsel. Daarvan zegt hij: „In welke mate men tot die nuttigheidsidee geneigd is, blijkt dezer dagen duidelijk uit enkele van onze Hollandsche couranten, die hun oordeel ten beste gaven over het besluit van de Generale Synode der Gereformeerde Kerken in Nederland in zake de vereniging van de Theol. School te Kampen met de Theol. Faculteit der Vrije Universiteit te Amsterdam. Zonder er over te spreken, schijnbaar zonder zich ook maar eenigszins te bekommeren om de kerkrechtelijke beginselen, die achter deze belangrijke kwestie zitten, spreekt men van uit de hoogte maar een oordeel uit over de zaak, een oordeel, dat alleen aan de hand gedaan wordt door het nuttigheidsbeginsel.”

Die heeft Prof. ten Hoor juist gezien; zij die over deze kwestie spreken of schrijven, om de vereniging van Theol. School en Theol. Faculteit te bepleiten, spreken niet van het recht, dat de Kerk van Godswegen heeft, maar wijzen alleen op het nut, dat uit de bedoelde vereniging zou voortvloeien.

SCHOLTEN.

Ingezonden.

WelEern. Zeergel. Heer en Broeder!

Mag ik als *Bazuinlezer* U s. v. p. bepleid verzoeken de volgende vragen eens in de *Bazuin* te beantwoorden:

1. Moet men van iemand, die lid der Kerk wordt, vorderen dat hij of zij geloofd wat in vr. 54 van onzen Catechismus beleden wordt, n.l. „dat ik daarom een levend lidmaat ben en eeuwig zal blijven?”

2. Indien niet, wat dit belijdenis doen, zonder bovenstaand te belijden, dan den belijder baat, en of 't hem of haar recht geeft om als lid ingeschreven te worden.

3. Hoe geschiedt de versterking des geloofs bij hen en wat is het effect van het gebruik van het H. Avondmaal voor degenen, die niet gelooven, dat Jezus zijn vleesch verboden en zijn bloed vergoten heeft tot wegneming hunner zonden; m. a. w. hoe kan de *bewustheid* van ons geloof door het Sacrament versterkt worden, als er geen bewustheid is?

4. Mogen de Leeraars deszullen verplichten om, zoo ze nu zijn, het Sacrament te gebruiken, met bijvoeging, dat men dit niet behoeft te weten, en met staving van teksten als „de Heere roept hungerigen, dorstigen” enz. Zijn deze teksten hier op hun plaats.

X.

Boekaankondigingen.

De Held der Hulpe, door J. W. A. Notten. Kampen, G. Ph. Zalsman, 1902.

Er valt veel te zeggen tot aanbeveling van dit boekwerk. Ten eerste heeft Ds. Notten als Schrijver van stichtelijke lectuur zich bij ons volk een goeden naam verworven; en hij blijft dien naam ook in dezen bundel praktische Schriftbeschouwingen stand doen. Ten tweede zijn er onder de verschillende stukken, die in dezen bundel voorkomen, ook nog enkele opgenomen, afkomstig van Prof. van Velzen. Ten derde is de uitgave vooral geschied, om het Christelijk Nationaal Boerencomité te steunen in de poging, om het ontzettend lijden van de vrouwen en kinderen in Zuid-Afrika te verzachten. En ten vierde zorgde de heer Zalsman te Kampen voor eene nette uitgave, een helderen druk, een vriendelijken band en een billijken prijs. Vinde het werk om alle deze redenen vele koopers en lezers!

Het Leven van Charles Haddon Spurgeon.

Naar beschied van zijn dagboek, aantekeningen en brieven saamgesteld door zijne weduwe. Vertaald door Elisabeth Freytag. Deel IV. Rotterdam, D. A. Daamen, 1902.

Met dit vierde deel is de levensbeschrijving van Spurgeon door zijne weduwe voltooid. In dit deel treffen wij Spurgeon eerst voor zijne ontspanning te Mentone aan; vieren dan met hem mede de herdenking van zijne 25-jarige Evangelie-bediening, gedurende welke meer dan 9000 personen tot zijne gemeente werden toegevoegd; maken daarna kennis met enkele uit de vele treffende voorbeelden van zijne zegenrijke werkzaamheid, en vernemen daarna nog allerlei bijzonderheden uit zijne laatste levensjaren. Zoo is het zeer belangrijk, om er ingelicht te worden, hoe hij eene week doorbracht, op welke manier hij een preek maakte, welke uitgebreide correspondentie hij voerde, en welke zijne meeningen waren over de zaligheid der kinderen, het Romanisme, de liberale politiek, de vivisectie, de geheel-onthouding, de scheiding van Kerk en Staat, het kiesrecht, de evolutie, den schouwburg, de nieuwe theologie enz. Het vierde deel is dus niet het minst belangrijke. Wij danken Vertaalster en Uitgever zeer voor hun arbeid en hopen van heeler harte, dat dit leven van Spurgeon door velen gelezen worde en rijken zegen verspreiden moge.

Medische Bezwaren tegen Vacciniedwang door J. P. Scholten, arts te Bolnes. Boek-drukkerij De Vecht, Breukelen.

Naar aanleiding van eene korte bespreking van de vaccine-questie in de Tweede Kamer en met het oog op eene in uitzicht gestelde afschaffing van den vacciniedwang, onderwerpt de medicus Scholten te Bolnes dit voorbehoedmiddel tegen de gevreesde pokziekte aan eene scherpe critiek. Hij brengt kort en zakelijk al de argumenten ter sprake, die er van medisch standpunt tegen ingebracht kunnen worden: de onbetrouwbaarheid van statistiek en experiment, de onzekere duur van de werking van het voorbehoedmiddel,

de ongegronde verklaring van de vermindering der pokken-epidemieën uit de vaccinatie, de nadeelgevolgen, die er menigmaal uit voortvloeien enz. De Schrijver ontwikkelt al deze bezwaren op zeer heldere wijze. Zelf meent hij ten slotte, dat isolering en desinfectie betere middelen zijn tegen de ziekte dan de vaccinatie. Gaarne bevelen wij de brochure aan veler lezing en overdenking aan.

Verhandeling over de zichtbare en georganiseerde Kerk door Gisbertus Voetius. Uit het Latijn vertaald door R. J. W. Rudolph, dienaar des Woords te Leiden en Dr. F. F. C. Fischer, Rector van het Gereformeerd Gymnasium te Kampen. Kampen, J. H. Kok, 1902.

Er behoort tot aanbeveling van deze verhandeling, wier uitgave thans aan den heer Kok te Kampen toebehoort, niet veel in het midden gebracht te worden. Voetius is aan ons allen bekend als de man van het Gereformeerd kerkrecht. Hij onderscheidt zich door vastheid in de beginselen en mildheid bij de toepassing, door heldere begripsbepaling en nauwkeurige analyse, door het stellen van scherpzinnige vragen en door vaardigheid in hare beantwoording. Ook deze verhandeling over de zichtbare en georganiseerde Kerk getuigt daarvan. Zij behoudt ook voor onzen tijd hare waarde.

ADVERTENTIËN.

Ondertrouwd:
Dr. B. WIELENGA,
Pred. te Arnhem,
EN
MAGARETHA M. J. VAN DEN BOOM.
ARNHEM, 23 Oct. 1902.
ROTTERDAM, 23 Oct. 1902.
Ontvangdag 30 Oct. 2-4½ ure,
Maaskade 71, Rotterdam.

Voor de vele blijken van deelneming, ondervonden bij het overlijden van onzen geliefden Echtgenoot, Vader en Behuwdvader, betuigen wij onzen hartelijken dank.

WED. H. MULDER—RECTOR.
G. HEMMES—MULDER.
E. HEMMES.
GRONINGEN, 1 October 1902.
DRAGTEN, 1 October 1902.

De ondergeteekenden betuigen hun hartelijken dank aan allen, die blijken gaven van belangstelling bij de heiden-king hunner 25-jarige Echtvereeniging.

V. DAM.
F. POSTMUS.
MARUM, Oct. 1902

Voor de vele blijken van liefde en belangstelling, ons bewezen op den 22 October, betuigen wij, mede namens onze Kinderen en Kleinkinderen, onzen hartelijken dank.

A. JONKHOFF
EN ECHTGENOOTE.
GRONINGEN,
27 Oct. 1902.

Heden overleed zacht en kalm, in den ouderdom van 41 jaar, in zijn Heer en Heiland, mijn innig geliefde Man en der kinderen zorgdragende Vader,
Sipke van der Vlegel,
in leven ouderling der Ger. gemeente alhier.
WED. T. V. D. VLEGEL—
BOUWMAN.
GRIJPSKERK,
24 October 1902.

Andermaal werd onze jonge Gemeente in rouwe gedompeld. De Heere nam van ons weg onzen geliefden medeopzieder der Gemeente

Sipke van der Vlegel
in den ouderdom van 41 jaren.

Veel heeft hij voor deze jonge Gemeente gewerkt. Terstond als ouderling en scriba van den Kerkeraad gekozen, heeft hij niet afgelaten het welzijn van deze Gemeente ten volle te behartigen. Hoewel reeds lang zwak naar het lichaam, bezat hij toch een bewonderenswaardige werkkraft. Hij had de Gemeente oprecht lief. Twee dingen, zoo sprak hij kort te voren, binden mij nog aan 't leven; dat is mijn huisgezin en dat is de Gemeente. Nog den laatsten Zondagmiddag was hij in ons midden. Thans rust hij van zijn werk. In het geloof is hij gestorven. Dit is ons tot troost.

Sterke God zijne Weduwe en gedenke Hij onze Gemeente genadiglijk.

Namens den Kerkeraad,
A. J. DE BOER, Præsides.
D. HAAN, l.-Scriba.
GRIJPSKERK,
24 October 1902.

Heden overleed na een langdurig doch geduldig lijden in haren Heer en Heiland mijne onvergetelijke Echtgenote en der kinderen liefhebbende Moeder, Behuwd- en Grootmoeder, Zuster en Behuwdzuster, Mejuffrouw

ANTJE VAN OOSTEN,

eerder Weduwe van den heer J. SCHEUERMANN, in den ouderdom van ruim 72 jaren. Zwaar treft ons dit verlies, maar de wetenschap, dat zij met de volle verzekering des geloofs is ingegaan in de ruste, die er overblijft voor het volk van God, lenigt onze diepe smart.

Uit aller naam,
P. A. VIS.

AMSTERDAM,
23 Oct. 1902.
Jacob van Campenstr.
16, 2e étage.

Heden overleed plotseling onze zeer geliefde Echtgenote, Moeder, Behuwd- en Grootmoeder
Susanna Ravenshorst,
in den ouderdom van ruim 62 jaren.

Haar gausche leven was Christus gewijd en daarom haar ster-ven gewin.

J. W. HARTGERINK.
A. M. KRAMER—
HARTGERINK. STROOBOS.
F. KRAMER.
E. S. KOLKERT—
HARTGERINK.

J. H. KOLKERT W. J. Z. N.
DEVENTER,
24 October 1902.

De oudste onzer broederen en medeopzieders

CORNELIS RUIGROK,
nam de Heere heden op den hoogen leeftijd van 91 jaren tot zich.

Deze broeder heeft in de dagen der Scheiding de smaadheid van Christus met blijdschap verdragen en onze Gemeente, zoolang zij als gezuiverde Kerk bestaat, eerst als diaken en daarna als ouderling getrouw gediend. Met woord en daad den Heere belijvende, heeft hij als een gerechtvaardigde onder ons gewandeld en is hij thans de vreugde zijns Heeren ingezaan. Zijn heengaan spreekt tot ons: »Let op den vromen en ziet naar den oprechten, want het einde van dien man zal vrede zijn.»
De Kerkeraad der Geref.

Kerk Maasluus A.
J. VONK, Præsides.
H. DE HAAS, Scriba.
MAASLUUS,
27 October 1902

Door een heer van deffigen huize, in het genot eener goede gezondheid, die als weduwnaar alleen is achtergebleven, wordt

eene juffrouw of weduwe

gevraagd, die geschikt is voor een Christelijk verkeer in — en eene goede regeling van het huisgezin. Gezocht wordt iemand van beslist Geref. beginselen, ongeveer den leeftijd van 40 jaren bereikt hebbende, in het bezit van eene goede gezondheid en een opgeruimd karakter, en die eene goede ontwikke-ling genoten heeft.

Het salaris zal later geregeld worden. Brieven worden verwacht onder letters **D. P.** Boekhandel JAC. VAN DER MEER, DEVENTER.

GEVRAAGD:

om terstond in dienst te treden,

een nette Dienstbode,

liefst boven de 20 jaren, als Meid-alleen.

Adres: Me. SUUR, HOGEZAND, 92a, DEN HAAG.

Voor direct gevraagd in een drukke **Manufactuur-zaak** een flinke

BEDIENDE,

in staat zelfstandig te werken en bekend met étaleeren. Liefst Geref godsdienst. Br. franco letter **C. B.** Uitgever v/d blad te KAMPEN.

PREDIKSTOEL.

Te koop voor billijken prijs een nog in zeer goeden staat zijnde **PREDIKSTOEL** met trap en klankbord. Brieven onder letters **G. H.** aan den **UITGEVER** van dit Blad te KAMPEN.

HUWELIJK.

Voor jongelieden, die in het huwelijk wenschen te treden, is op het mooiste gedeelte van het Sarphatipark te Amsterdam te huur, een **modern BOVENHUIS**, huurprijs **f 300.** — per jaar. Onmiddellijk te aanvaarden.

Te bevragen bij de Makelaars **TEIXEIRA DE MATOS & VAN DER VIJGH**, Sarphatipark 135 te AMSTERDAM.

Cruydenwijn DE HAAS helpt bij **bloedarmoede.**

Overspanning-rugpijn en voor kraamvrouwen om op kracht te komen. Borstcruydenwijn dient voor menschen met zwakke borst. Overal verkrijgbaar — **DE VLIJT Voorschoten.**

100en PRACHTIGE AMERIK. ORGELS

in prijzen van f 85.— tot f 500.— werden reeds met het grootste succes door mij geleverd, waarvoor 100en dankbetuigingen tot bewijs kunnen strekken.

»Geen goedkoop Orgel zóó goed.»

»Geen goed Orgel zóó goedkoop.»

Men vrage s. v. p. teekeningen met prijsopgave.

Levering franco, vrij zicht, zoowel a. c. t. als op afbetaling.

GROENEVELD'S

Orgelhandel,

MAGAZIJNEN

KOEMARKT

SNEEK.

SOLIDE ORGELS

in prijzen van af f 40.—

Gratis Handleiding en Toetsenlooper.

Honderden dankbetuigingen.

Vraagt gratis Catalogus en conditiën.

JOH. DE HEER,

Rotterdam, Noordmolenstraat 71.

Bij **ZALSMAN** te KAMPEN is ver-

schenen:

BLIJVEN OF HEENGAAN?

Een vraag en een antwoord

door

Dr. H. BAVINCK.

80 cent.

Alle Boekh. nemen bestellingen aan, en wie het bedrag aan den Uitgever zendt, ontvangt het franco p. post.

Bij **GEZ. MEERBURG** te Heus-

den verschijnt met eenige dagen:

No. 10 van

„Wat zegt de Schrift?”

Maandblad tot bevordering van het rechte lezen en uitleggen van het

Woord Gods, onder red. van

Prof. L. LINDEBOOM,

EN

No. 7 en 8 van het **BIJBLAD** van

»W. z. d. S.»

Het Bijblad wordt niet meer gratis aan de Kerkeraaden gezonden.

Van Sept.—Dec. 30 ct. franco p. p.

Voor de intekenaars op het Maandblad slechts 20 ct.

Ook afzonderlijke No.'s verkrijgbaar, behalve van No. 1.

Het Maandblad kost f 1,50 per jaar, franco p. post.

Bestellingen rechtstreeks in te zenden bij den uitgever, of door de boekhandelaars.

Bij **ZALSMAN** te KAMPEN

verscheen:

MOTIVEERING

van het protest en bezwaar in „Ten woord betreffende de zaak der Opleiding.”

Aan de Kerkeraaden der Gereformeerde Kerken in Nederland.

Prijs 5 cent. 10 ex. 30 cent.

VEREEN. „TOT CHR. LIEFDADIGHEID,”

Wagenborgen.

In de 4 pCt. **Geldleening** ten laste van bovengenoemde Ver-

eeniging zijn nog **Obligaties van f 500** disponibel.

Voor hen, die tegen Novemb. a.s. geld wenschen te plaatsen, bevelen we deze Obligaties ten eerste aan. Zij bereiken daarmee een tweeledig doel: het geplaatste geld geeft een flinke rente en het Werk der Barmhartigheid te Wagen-

borgen ontvangt daarin den steun, dien het dringend noodig heeft.

De Obligaties zijn verkrijgbaar ten Kantore der Vereeniging te Wagenborgen en bij de heeren **BROUWER** en **DIJKSTERHUIS** te Groningen, **VAN DER VEGTE** en **VAN REEDE** te Zwolle en welw. **P. VAN EIJK** en **ZONEN** te Amsterdam.

APPINGEDAM, October 1902

Namens het Bestuur:

J. BOUWES, Pennsm.

DOET UW VOORDEEL

en keuze uit onze 5 heerlijke

Mélanges Reclame Theeën.

per 2½ kilo **No. 1. f 3,90**

No. 2. - 3,75

franco **No. 3. - 3,50**

No. 4. - 3,25

rembours **No. 5 f 3,00**

SLUIK en Van der WAL's

THEEHANDEL.

Harlingen.

Voor puik kwaliteiten wordt ingestaan.

Bij den **UITGEVER J. C. VAN SCHENK BRILL** te Donsburg

verschijnt heden de 1ste aflev. van een

nieuw, actueel en interessant werk:

Ervaringen en herinneringen van een Boerenstrijder op het slagveld van Zuid-Afrika.

door

FRANCO SEINER.

Verscheijnt in 23 aflev. à 10 ets. per aflev.

Een voornaam buitenl. blad zegt van dit werk:

Sedert Henkels werk over den oorlog verscheen, is geen werk verschenen, dat in elk opzicht met SEINER's boek kan wedijveren.

De intekening is allerwegen geopend.

Bij **ZALSMAN** te KAMPEN is

verschenen:

De gemeenschap der heiligen,

door

J. van ANDEL,

Predikant te Gorinchem.

226 bladz., post 8.

Prijs f 1,40, geb f 1,80.

Bij **JAN HAAN** te Groningen zijn

verschenen:

Eenige korte vragen voor de kleine kinderen door **JACOBUS BOSTIUS** Afge-

deeld in korte lesjes.

Prijs: 4 ct, 25 ex. 80 ct., 100 ex. f 3.—

Eenvoudig onderricht in de Christelijke religie, ten dienste van meer bejaarden, die zich nog hebben voor te bereiden tot het doen van belijdenis des geloofs, door **T. OEGEMA** en **F. G. PETERSEN**, v. d. m. te Wildervank en Veendam.

Prijs: 7½ ct., 25 ex. f 1,75, 100 ex. f 6.—

Kort begrip der Christelijke religie. Met uitv. Teksten.

Prijs: 8 ct., 25 ex. f 1,50, 100 ex. f 5.—

Catechismus of onderrichting in de Christelijke leer. Met Teksten.

Prijs: 10 ct., 25 ex. f 2,—, 100 ex. f 7.—

Belijdenis des geloofs der Gereformeerde Kerken in Nederland.

Prijs: 10 ct., 25 ex. f 2,—, 100 ex. f 7.—

De vijf artikelen tegen de Remonstranten (Canones of leerregels).

Prijs: 15 ct., 25 ex. f 3,—, 100 ex. f 10.—

Voorbeeld der Goddelijke Waarheden, door **A. HILLENBROEK**. Met uitv. Teksten. (110 bl.)

Prijs: 20 ct., 25 ex. f 4,—, 100 ex. f 14.—

Deze uitgaven onderscheiden zich door goed papier, flinken druk en net e uitvoering.

Zal verschijnen:

Scheurkalender voor 1903,

met motto's van **Dr. A. KUYPER**, verzameld onder toezicht van **Mej. H. S. S. KUYPER.**

Prijs f 0,90.

De intekening is opengesteld bij alle boekhandelaars en bij den Uitgever **J. VAN DER LAND,**

te Amsterdam.

DE NIEUWE DRUK

van

Het Nieuwe Testament

met volledige Kantteekeningen van den Staten-Bijbel is gereed. Het boek is 1045 bladz. groot, en kost in fraaien halfle-

deren band. f 4,50.

Alle Boekh. nemen bestellingen aan.

Kampen.

ZALSMAN.

Geheel ten voordeele van de Noodlijdenden in Zuid-Afrika.

Bij **ZALSMAN** te KAMPEN verschijnt:

De held der hulpe,

door

J. W. A. NOTTEN.

319 bladz. f 1,90, geb. f 2,40.

Een lijv. boekdeel van den gunstig bekenden Schrijver, wiens stichtelijke Schriftbeschouwingen zoozeer gezocht zijn.

De voordeelen van deze goedkope uitgave komen hulpbehoevenden in Z.-

Afrika ten goede.

Alle Boekh. nemen bestellingen aan, en wie het bedrag aan **ZALSMAN** te KAMPEN zendt, ontvangt het franco per post.

Verschenen bij **JAN HAAN**

te Groningen:

De Bijbelsche Geschiedenis

en

Verstandelijke Vorming.

door

J. DE GROOT,

Hoofd der Chr. School te Hoogkerk.

f 0,70,

in linnen stempelband f 1,—.

VOOR CATECHISATIËN.

J. VAN ANDEL, Vragen en antwoorden over de Bijbelsche Geschiedenis, ten dienste van meergevorderde leerlingen f 0,25.

J. H. DONNER, De Bijbelsche Geschiedenis, ten dienste van het Catechetisch onderwijs. 20e druk f 0,25

— **Beknopt onderricht in de Bijbelsche Geschiedenis.** Voor Catechisatiën 13e druk f 0,15.

— **De Goddelijke Waarheden** ten dienste van het Catechetisch onderwijs. 5e druk f 0,25.

— **Kort Begrip der Goddelijke Waarheden** ten dienste van de Catechisatiën onderwijst f 0,15.

— **Eenvoudig onderricht in de Bijbelsche Waarheden.** Voor Catechisatiën. 9e druk f 0,10. 25 Ex. f 2,25. 50 Ex. f 4,25. 100 Ex. f 8.—

— **De drie formulieren van Eenigheden,** alsmede het Kort Begrip, en de belijdenissen van Nicea en van Athanasius, ten dienste van het Catechetisch onderwijs. 2e druk f 0,35.

H. BEUKER, Bijbelsche Archeologie. Een overzicht van Israëls land en levenswijze. Met een kaart en vier afbeeldingen. 3e druk f 0,60.

J. H. LANDWEHR, Kort overzicht van de geschiedenis der Geref. Kerken in Nederland, gedurende de 19de eeuw. Ten dienste van de Catechisanten. 2e druk f 0,30.

LEIDEN. **D. DONNER, Uitgever.**

Een lamp voor den voet.

Deze meer en meer gezochte

SCHEURKALENDER

is verzonden en op eerste aanvraag voor een ieler te bekomen.

Het schild is fraaier dan ooit. De inhoud is Gereformerd. De prijs is

40 cent.

Wie eenmaal dezen **SCHEURKALENDER** heeft gebruikt, verlangt geen anderen. Het debiet neemt jaarlijks toe. 't Is een sieraad aan den wand en goede lectuur voor elken dag des jaars.

Kampen. **ZALSMAN.**

Binnenkort verschijnt:

De Kwestie van den dag.

Een woord naast dat van Prof.

Dr. H. BAVINCK,

door

Ds. T. BOS, v. d. m. te Dokkum.

Bestellingen worden ingewacht bij:

JAN HAAN, te Groningen.

Stoomdruk van **ZALSMAN** te KAMPEN.